

ULENSPIEGEL, verschenen van 5 januari 1940 tot 1 maart '41 te Antwerpen. Dit blad werd achter de schermen geleid door de Kommunistische Partij. Het was een poging om langs legale weg (bedekte) informatie en richtlijnen aan de militanten door te

geven (de bladen van de KP werden in de periode september 1939-mei '40 steeds weer door de justitie verboden), maar meteen werd getracht door een duidelijke Vlaamsgezindheid Vlaams-nationalistische democraten om de partij te verzamelen. In Antwerpen bestond immers sinds de Eerste Wereldoorlog een voedingsbodem voor links-nationalistische stellingen, zoals de Vlaamse Kommunistische Partij (VKP) die voorstond: autonomie voor Vlaanderen, toepassing van de taalwetten, in de jaren dertig ook strijd tegen het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV). Ulenspiegel trachtte het isolement waarin de communisten waren geraakt (onder meer door de weerslag van het Sovjet-Duits niet-aanvalsverdrag) te doorbreken via contacten met Vlaams-nationalisten die om andere redenen België buiten de oorlog met Duitsland wilden houden.

De politieke leiding berustte bij Jef van Extergem; verantwoordelijk uitgever was Frans van Haver, die uit de Frontpartij kwam, een van de medewerkers was Victor Brunclair van de groep der Antwerpse democraten. De naam van het blad verwees niet enkel naar de volksfiguur, maar was ontleend aan de naam van een café waar „democratische” oud-fronters bijeenkwamen.

Het blad werd niet enkel via Antwerpse winkels en kiosken en een abonnementensysteem verspreid, maar ook via de KP-organisatie en militanten in het Vlaamse landsgedeelte. Als weekblad verscheen tot 3 mei 1940, kwam het reeds op 2 juni opnieuw van de pers en werd op 8 juni een dagblad met als ondertitel Volksdagblad voor Vlaanderen. Aangezien de KP nog steeds niets met de „imperialistische” oorlog te maken wilde hebben, stelde het blad zich neutraal op, ook ten aanzien van de bezetter, die echter van augustus af steeds strakker zou censureren. Van 17 augustus af werd Ulenspiegel weer een weekblad en verscheen tot 25 januari 1941 onder de hoede van de KP; toen staakte Van Haver de uitgave wegens de bemoeiingen van de Propagandastafel, en zou onderduiken; intussen was het communistisch verzet op gang gekomen. Het VNV heeft nog een poos getracht het blad overeind te houden; op 1 maart 1941 kwam de laatste Ulenspiegel van de pers.

LITERATUUR : R. van Doorslaer, *De Belgische Kommunistische Partij en het Sovjet-Duits niet-aanvalspakt. Periode : augustus 1939-juli 1941* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniv. Gent, 1974).

RUDI VAN DOORSLAER